

Információ, hálózat, történelem. Néhány elméleti megfontolás

Z. Karvalics László

Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

habilitált egyetemi docens, zkl@hung.u-szeged.hu

Tíz éve, a 2008-ban szervezett kapcsolathálózat-történeti kerekasztalon a két McNeill, apa és fia *The Human Web* c. könyvével kapcsolatos fenntartásaimat foglaltam össze egy „Miért nem lehet hálózattörténetet írni hagyományos narrációval? című előadásban. Fő tézisémet változatlanul érvényesnek tartom: abból, hogy hálózattudományi kifejezésekkel fejezünk ki már korábban is ismert és leírt viszonyokat, még semmiféle heurisztikus többlet nem származik. Ahogy azt is, hogy a csomópontokkal és élekkel (nodes and edges) leírt struktúra/topológia önmagában keveset mond az áramlásokról és áramlásmintázatokról, amelyek az adott hálózatot jellemzik. Így az áramlásokhoz köthető hálózati események is láthatatlanok maradnak, a hálózati hatások okozta változások és átalakulások (transzformációk) különböző fajtáival együtt. S nem rajzolható meg az akkumuláció dinamikája sem, amely az áramlások finomszerkezetéből következik. Ha pusztán a hálózatiság tényeit, számosságait és térbeli dimenzióit tudjuk megragadni, akkor szinte ugyanott vagyunk, mint korábban.

Egy 2016-os írásban Mushon Zer-Aviv mindezt úgy fogalmazza meg, hogy „ha minden hálózat, semmi sem hálózat”. És az áramlásokon kívül a következő mozzanatokra kiérzékenyített vizsgálatot kéri még számon a hálózatkutatóktól:

- a protokollt - a hálózaton belüli kapcsolatokat kormányzó, megállapodáson alapuló szabályok és standardok azonosítását (Galloway és Thucker, 2004)
- a narratívát - ha a csomópontok emberek, akkor számtalan másik csomóponthoz számtalan éllel kapcsolódnak. Melyikről szól a hálózat, hogyan „olvassuk” a hálózatot? Hogyan kezeljük a hibriditást, az átfedéseket? Az életfolyamatok sem térképként vagy hálózatdiagramként íródnak, hanem narratívaként. Kiemelkedően fontos narratíva az, hogy hogyan jött létre és hogyan változott a hálózat.
- az irányviszonyokat
- az időviszonyokat – mikor történnek a hálózati események
- a teljesség megalapozását - annak megnyugtató kizárását, hogy más csomópontok és élek már nem (aktív) részei a hálózatnak

A felsorolt szempontok még bővíthetőek, de ezen az úton járva előbb-utóbb kialakítható a különböző előjelű történeti hálózatkutatások közös problématerképe.